

Jourhavande präst

»Behöver du någon att prata med? Att få dela sina tankar med någon kan göra skillnad. Jourhavande präst lyssnar, och det som sägs stannar mellan er.»

Så presenteras Jourhavande präst på Svenska kyrkans hemsida. Den så kallade telefonsjälavården, kopplad till SOS-alarm, har funnits i flera decennier. Sett till antalet samtal som inkommer under en vanlig journatt har den uppenbarligen visat sig svara mot ett stort behov. Under senare år har satsningen samordnats mellan alla stift i Svenska kyrkan. Varje stift löser självt frågan om hur deras ansvar för jourtiderna ska hanteras. Åtskilliga har löst saken så att några personer arvoderats eller anställts för uppdraget. Andra som Uppsala har uppdragit åt alla församlingar att svara för ett visst antal journätter relaterat till det antal präster som finns i församlingen.

Skilda erfarenheter finns av hur meningsfulla dessa nattliga samtal är. Visst förekommer notoriska ringare som gärna jämför präster eller som ser det som en form av nattlig förströelse att ringa och prata en stund. Samtidigt finns djupt olyckliga människor som verkligen behöver en väg att ge ord åt sin sorg, ångest eller frustration. En sömnlös natt kan tyckas bli oändligt lång, men ett avbrott genom ett samtal med en god präst kan åtminstone ge ett visst mått av lugn för själen.

I en ambition att, trots mångfacetterad medverkan genom många skilda präster, få en enhetlig inriktning på jouren fastställdes i januari 2016 nya riktlinjer för Jourhavande präst. Enligt uppgift har dessa också varit uppe till behandling i biskopsmötet. I den således antagna instruktionen anges frågor som avgränsning, anonymitet, tidsramar och lojalitet. Varje deltagande präst ska inför sin tjänstgöring underteckna ett formulär och lova att följa riktlinjerna.

I långa stycken är dessa instruktioner allmänt hållna och kan utan svårigheter skrivas under. Under rubriken lojalitet lyfts däremot en punkt, som föranlett flera undrande frågor eller invändningar från tjänstgörande präster. »Som präst i Svenska kyrkan förutsätts en lojalitet mot kyrkan och dess grundläggande värderingar, ställningstagande och beslut. Detta förhållningssätt gäller också i själavårdsrummet. Som exempel kan nämnas synen på homosexualitet och vigsel av samkönade. I det själavårdsrum som är jourhavande prästs är det Svenska kyrkans ställningstagande och beslut som ska komma till uttryck, t.ex. vad gäller synen på homosexualitet och vigsel av samkönade. Detta är ett nödvändigt förhållningssätt i själavårdsrummet och inte en åsiktsfråga.»

Det är inte glasklart hur denna passus ska tolkas. Ett antal präster, oklart hur många, har funnit det omöjligt att skriva under en sådan formulering. Man har uppfattat innebörden så, att det som ska komma till uttryck i själavårdssamtalet är majoritetssynen så som den kom till uttryck när kyrkomötet för några år sedan beslutade om en ny och i grunden förändrad äktenskapssyn i Svenska kyrkan. Givetvis kan ingen, oavsett äktenskapssyn, i ett själavårdssamtal förneka Svenska kyrkans beredskap att viga två män eller två kvinnor. Men

det kan inte vara presentationen av detta faktum som texten avser att säkra. Inte heller kan det vara att garantera den självklara utgångspunkten att varje människa ska mötas med barmhärtighet och ödmjukhet. Det är rimligare att tolka texten så, att själavårdaren inte på något sätt får ge uttryck för annan uppfattning än majoritetens. En sådan tolkning gör det dessvärre omöjligt för ett stort antal präster att medverka i telefonsjälavården. Detta ställer knappast till problem i de stift som valt att arvodera ett fåtal personer för uppdraget men blir desto mer komplicerat där i princip alla präster förutsätts medverka.

En utveckling där präster med den svenskkyrkliga »minoritetsuppfattningen» drar sig ur telefonsjälavården är inte önskvärd men kommer, om nämnda tolkning ska gälla, ändå att bli verklighet. Detta skulle innebära en ensidig inriktning av telefonsjälavården. Med tanke på reaktionerna från Svenska kyrkans ledning och dess kyrkokansli efter fjolårets Uppdrag granskning är det inte orimligt att förmoda att det är just detta som önskas. Den som drivs av en sådan hållning vill dock inte förstå konsekvensen av talet om hemorts rätt i kyrkan för dem som har en annan uppfattning än majoriteten. En sådan rätt förutsätter att det också finns präster som kan vägleda dem i deras tro, såväl i predikningar som i enskilda samtal och själavård. Frågan om hemorts rätt är långt djupare och svårare än att den endast skulle handla om möjligheten för en enskild präst att säga ja eller nej till en vigsel.

En annan tolkning av textens tal om lojalitet och om att kyrkomötets beslut måste komma till uttryck skulle kunna vara, att det i varje Jourhavande präst-anknutet samtal om sexualitet och äktenskap måste komma fram att det finns två uppfattningar i frågan, båda godkända av kyrkomötet. En sådan förståelse skulle då kräva omsorg och varsamhet från såväl dem, som håller sig till det som kyrkan i nästan alla tider och på nästan alla platser lärt och lär om äktenskapet som från dem, som omfattar den svenskkyrkliga majoritetslinjen. På direkt fråga från präst med den klassiska äktenskapssynen har berörd biskop svarat att fasthållande vid denna syn inte på något sätt omöjliggör deltagande i telefonsjälavården. Detta har dock inte på samma sätt uttryckts offentligt. Möjligen skulle det biskopskollegium, som godkänt formuleringarna, kunna bidra med klarhet om vad som avses med texten.